

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра історії Східної Європи

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи
доц. А. В. Пантелеймонов

“ _____ ” _____ 20__ р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Історія Західних та Південних слов'ян (1 частина)

(назва навчальної дисципліни)

032 історія та археологія
спеціальність (напрямок) _____

історичний
факультет _____

перший (бакалаврський)
рівень освіти _____

2018/2019 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету
(інституту, центру)

“15” червня 2018 року, протокол № 6

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Любичев М. В., д. і. н, проф.

Програму схвалено на засіданні кафедри
Історії Східної Європи

Протокол від “5” червня 2018 року № 14

В. о. завідувача кафедри _____ проф. Духопельников В. М.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією
історичного

назва факультету, для здобувачів вищої освіти якого викладається навчальна дисципліна

Протокол від “8” червня 2018 року № 10

доц. Тумаков О. І.
Голова методичної комісії _____

(підпис)

(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Історія Західних та Південних слов'ян (частина 1)» складена відповідно до освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми підготовки

бакалавр

(назва рівня вищої освіти, освітньо-кваліфікаційного рівня)

032 історія та археологія

спеціальності (напряму) _____

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є

дати об'єктивні уявлення про вказані вміще загальні проблеми історії слов'янських народів і країн, сформулювати знання майбутніх фахівців-істориків про місце слов'янських народів і держав в історії Європи і світу.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є

на основі сучасних наукових досягнень, з'ясувати роль західних і південних слов'ян в історії Європи і світу, вивчити особливості розвитку кожної із слов'янських країн Центральної та Південної Європи, вплив досвіду їх історичного розвитку на сьогодення

1.3. Кількість кредитів

3 кредити

1.4. Загальна кількість годин

90 години

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна / за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
3-й	-й
Семестр	
6-й	-й
Лекції	
32 год.	год.
Практичні, семінарські заняття	
год.	год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
58 год.	год.
Індивідуальні завдання	
год.	

1.6. Заплановані результати навчання

1.6. Згідно з вимогами освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми, студенти мають досягти таких результатів навчання:

знати: загальні проблеми історії південних та західних слов'янських народів і країн, особливості їх історичного розвитку та місце слов'янських народів і держав в історії Європи і світу.

вміти: логічно мислити і викладати матеріал, робити аргументовані висновки, користуватися наочними приладами, додатковою літературою, використовувати основні етнологічні терміни та поняття, проводити етнографічні екскурсії, вести діалог, полеміку, аналізувати сучасні проблеми етнологічної науки. Під час лекцій, практичних занять і самостійної роботи студенти повинні оволодіти навичками роботи з історичними джерелами і спеціальною та загальною літературою.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

ТЕМА 1. Вступ

Предмет курсу. Хронологічні і географічні межі. Вивчення південно- та західнослов'янських народів в Росії та на Україні.

ТЕМА 2. Проблема походження праслов'ян та локалізації слов'янської прабатьківщини

Теорії слов'янської прабатьківщини: Дунайська, Балтійська (О.О.Шахматов), Карпатська (П.Шафарик), карпато-дніпровська (Л.Нідерле), Вісло-Одерська (Й.Костшевський), Дніпро-Одерська (Б.О.Рибаков). Джерела з вивчення слов'янського етногенезу: писемні, археологічні, етнографічні, лінгвістичні.

ТЕМА 3. Ранні слов'яни до середини I тис. н.е.

Ретроспективний шлях пошуку праслов'ян до середини I тис. н.е. серед груп археологічних пам'яток. Венеди як можливі праслов'яни у перші століття нової ери. «Археологічне обличчя» праслов'ян Східної Європи римського часу: пізньозарубинецька група пам'яток, київська культура, пам'ятки Верхнього Подністров'я в складі черняхівської культури. Розпад готських королівств в Східній Європі, гуннська навала як поштовх до опанування слов'янами лісостепу Східної Європи.

ТЕМА 4. Західні та південні слов'яни в сер. I тис. н.е.

Причини «великого слов'янського розселення та його головні напрями. Славени та анти писемних джерел. Празька, пенківська археологічні культури як їх еквіваленти. Вплив на подальший розвиток різних груп слов'ян контактів із сусідами: вплив Візантії, вплив «германсько-католицького» світу. Слов'яни та кочовики Східної Європи, слов'яни та авари.

ТЕМА 5. Перше Болгарське царство

Праболгари у VI-VII ст. Утворення держави Асаруха. Етногенез болгарської народності із слов'ян та тюрків. Розвиток економіки, соціальних відносин, права. Боротьба з Візантією. Християнізація Болгарії. Діяльність Симеона.

Розпад на Західно- та Східноболгарське царства. Війни Святослава. Загарбання царства Візантією. Розвиток писемності та культури.

ТЕМА 6. Велика Моравія

Утворення великоморавської держави. Християнізація. Тиск німецьких феодалів. Діяльність Ростислава та Святоплука. Діяльність Костянтина та Мефодія. Слов'янська азбука: кирилиця та глаголиця. Вигнання учнів Мефодія. Розпад держави та її історичне значення та розвитку чеської та польської державності.

ТЕМА 7. Чеська держава. Польща у IX-XIII ст.

Утворення чеської держави Пшемисловичів напр. IX ст. Конфлікт князя та знатних родів. Відносини із Священою Римською імперією. Чехія як складова частина Священної Римської імперії.

Утворення держави Пястів у IX ст. Мешко та Болеслав Хоробрий. Християнізація, відносини із Священою Римською імперією, війни з Чехією та Київською державою. Феодална роздробленість Польщі, агресія Тевтонського ордену. Напад татар. Розвиток польських міст. Німецька колонізація. Соціальна структура польського суспільства. Королівська рада, сейми.

ТЕМА 8. Полабські та поморські слов'яни у VI – XIII ст.

Шляхи проникнення слов'ян на балтійське узбережжя та в область Ельби. Відносини з германськими племенами та Франкським королівством. Племенні союзи. Ободріти та лютічі. Франкський лімес. Соціальний та економічний розвиток.

Агресія німецьких феодалів. Держава Готшалка. Слов'яни на острові Рюген. Агресія на поморських слов'ян з боку Данії, Польщі. Хрестові походи проти полабських слов'ян. Агресія німецьких феодалів у XII-XIII ст. Германізація.

ТЕМА 9. Південнослов'янські племена та держави

Шляхи проникнення слов'ян на Балканський півострів. Сербі, хорвати, словенці. Відносини з Франкським королівством та Угорщиною. Перші протодержавні утворення в Сербії. Хорватське князівство. Словенія. Християнізація.

ТЕМА 10. Друге Болгарське царство, Сербське королівство, Словенія, Боснія та Герцеговина, Хорватія у XII-XV ст.

Політичний розвиток Другого Болгарського царства. Загарбання його турками. Виникнення Сербського королівства. Розквіт королівства за часів правління Стефана Душана. Занепад королівства та загарбання його турками.

Словенія під впливом Габсбургів. Боснія під владою Угорщини та виникнення Герцеговини. Хорватія у складі Угорського королівства. Славонія та далматійська Хорватія.

ТЕМА 11. Чехія та Словакія у XIII- в перш. пол. XIX ст.

Політичний та економічний розвиток Чехії в середині XIII – середині XIV ст. Правління Карла IV та «Золота була». Гуситський рух. Чехія за часів правління Габсбургів. Тридцятирічна війна Чехія у складі держави Габсбургів та Австрійської імперії. Чеське національне відродження

ТЕМА 12. Польща в сер. XIII - XVIII ст.

Формування єдиної держави. Політичний устрій Польщі та привілеї шляхти. Реч Посполита. Внутрішня і зовнішня політика у XV- сер.XVII ст. Реформація і контрреформація. Кризові явища з середини XVII ст. Розділи Польщі.

ТЕМА 13. Південнослов'янські народи у XV-XVIII ст.

Болгарія, Сербія, Чорногорія під турецькою владою. Національно-визвольний рух. Хорватія і Словенія під владою Габсбургів.

ТЕМА 14. Польські землі у 1795 – 1848/1864 р. р.

Боротьба поляків за незалежність у союзі з Францією. Польські землі у складі Російської імперії. Конституція 1815 р. Повстання 1830-1831 рр. та 1863-1864 рр.

Польські землі у складі Австрійської імперії. Польські землі у складі Прусії. Події революції 1848 р. на польських землях в складі Прусії та Австрії.

ТЕМА 15. Боротьба південнослов'янських народів проти турецького гніту за незалежність. Південнослов'янські народи в складі Австрійської імперії.

Національно-визвольна боротьба сербів, чорногорців та болгар у XVI-XVIII ст. 1 та 1 сербські повстання. Автономне Сербське князівство. Національно-визвольна боротьба болгар у XIX ст. Російсько-турецька війна 1877-1878 рр. та проголошення незалежності Болгарії, Сербії, Чорногорії. Словенія у XVIII ст. – 1848 р. Політичний розвиток Хорватії у XVIII ст. – 1848 р.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин					
	Денна форма					
	Усього	у тому числі				
		Лекції	прак- тичні	лаб.	інд.	ср
1	2	3	4	5	6	7
Розділ 1						
Тема 1. Вступ	3	1				2
Тема 2. Проблема походження праслов'ян та локалізації слов'янської прабатьківщини	6	2				4
Тема 3. Ранні слов'яни до середини I тис. н.е.	6	2				4
Тема 4. Західні та південні слов'яни в сер. I тис. н.е.	6	2				4
Тема 5. Перше болгарське царство	6	2				4
Тема 6. Велика Моравія	6	2				4
Тема 7. Чеська держава. Польща у IX-XIII ст.	6	2				4
Тема 8. Полабські та поморські слов'яни у VI – XIII	6	2				4
Тема 9. Південнослов'янські племена та держави	6	2				4
Тема 10. Друге Болгарське царство, Сербське королівство, Словенія, Боснія та Герцеговина, Хорватія у XII-XV ст.	8	4				4
Тема 11. Чехія у XIII- в перш. пол. XIX ст.	6	2				4
Тема 12. Польща в сер. XIII - XVIII ст.	6	2				4
Тема 13. Південнослов'янські народи у XV-XVIII ст.	6	2				4
Тема 14. Словачія, польські землі у 1795 – 1848/1864 р.р.	7	3				4
Тема 15. Боротьба південнослов'янських народів проти турецького іґа за незалежність. Південнослов'янські народи в складі Австрійської імперії.	6	2				4
Усього годин	90	32				58

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

Планом не передбачено.

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1.	Тема 1. Вступ	2
2.	Тема 2. Проблема походження праслов'ян та локалізації слов'янської прабатьківщини	4
3.	Тема 3. Ранні слов'яни до середини I тис. н.е.	4
4.	Тема 4. Західні та південні слов'яни в сер. I тис. н.е.	4
5.	Тема 5. Перше болгарське царство	4
6.	Тема 6. Велика Моравія	4
7.	Тема 7. Чеська держава. Польща у IX-XIII ст.	4
8.	Тема 8. Полабські та поморські слов'яни у VI – XIII	4
9.	Тема 9. Південнослов'янські племена та держави	4
10.	Тема 10. Друге Болгарське царство, Сербське королівство, Словенія, Боснія та Герцеговина, Хорватія у XII-XV ст.	4
11.	Тема 11. Чехія у XIII- в перш. пол. XIX ст.	4
12.	Тема 12. Польща в сер. XIII - XVIII ст.	4
13.	Тема 13. Південнослов'янські народи у XV-XVIII ст.	4
14.	Тема 14. Словачія, польські землі у 1795 – 1848/1864 р.р.	4
15.	Тема 15. Боротьба південнослов'янських народів проти турецького іґа за незалежність. Південнослов'янські народи в складі Австрійської імперії.	4

6. Індивідуальні завдання

Планом не передбачено.

7. Методи контролю

Контрольна робота.

8. Схема нарахування балів

Поточний контроль	Залікова робота	Сума
Контрольна робота, передбачена навчальним планом		
30	0	30
	*підсумкове оцінювання з даного курсу буде проходити в наступному семестрі.	

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

9. Рекомендована література

Основна література

1. «Великая хроника» о Польше, Руси и их соседях XI-XIII в.в.-М., 1987.
2. История Польши.-М., 1955-1956.-Т.1-3
3. История Болгарии.-М., 1954-Т.1-2
4. История Чехословакии.-М., 1955-Т.1-2.
5. Гуситское движение в освещении современников. Источники и материалы. - М., 1982.
6. Свод древнейших известий о славянах.- М., 1991-1995.-Т. 1-2.

7. Яровий В.І. Історія західних і південних слов'ян. Курс лекцій.-М., 1998.-Т.1-2.
8. Історія Центрально-Східної Європи.-Львів, 2001.

Допоміжна література

1. Буданова В.П. Варварський мир епохи Великого переселення народів.-М., 2000.
2. Історія Польщі.-Львів, 2002.
3. Краткая история Болгарии.-М., 1987.
4. Краткая история Чехословакии.-М., 1989.
5. Османская империя и страны Центральной, Восточной и Юго-Восточной Европы в XVII веке. - М., 1999.

Питання

до контрольної роботи

1. Вплив Римської імперії на населення Центральної та Південно - Східної Європи у I-IV ст. н.е.
2. Центральна та Південно-Східна Європа у добу Великого переселення народів (V-VI ст.)
3. Розселення слов'ян у VI-VII ст.: причини, зміст, наслідки
4. Загальні риси етнічних та політичних процесів на терені Центральної та Південно-Східної Європи у добу раннього середньовіччя.
5. Дунайська теорія походження слов'ян: зміст та значення.
6. Балтійська теорія походження слов'ян: зміст та значення.
7. Карпатська та карпато-дніпровська теорії походження слов'ян: зміст та значення.
8. Вісло-одерська теорія походження слов'ян: зміст та значення.
9. Дніпро-одерська теорія походження слов'ян: зміст та значення.

10. Вплив Візантії та Аварського каганату на культурно - політичні процеси у Центральній та Південно-Східній Європі у добу раннього середньовіччя.
11. «Держава» Само та її значення.
12. Великоморавська держава та її значення.
13. Діяльність Кирила та Мефодія у Великій Моравії та її значення.
14. Богомільський рух.
15. Формування державності у хорватів у VII-IX ст.
16. Хорватська держава у X-XI ст..
17. Основні тенденції формування Сербської держави у раннє середньовіччя.
18. Основні тенденції розвитку Чеської держави у IX-XI ст.
19. Створення Угорського королівства у X- перш.пол. XI ст.
20. Створення держави Пястів при Мешко I.
21. Давньопольська держава у часи Болеслава Хороброго (992-1025).
22. Створення Першого Болгарського царства, основні тенденції його політичного розвитку.
23. Перше Болгарське царство за часів Симеона
24. Античні джерела з етногеографії Східної та Центральної Європи перших століть нашої ери.

Шкала оцінювання

Знання студентів оцінюється як з теоретичної, так і з практичної підготовки за такими критеріями:

- "відмінно" – студент міцно засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок;
- "добре" – студент добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його; має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу

тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного;

– "задовільно" – студент в основному опанував теоретичними знаннями навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю;

"незадовільно" – студент не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутні наукове мислення, практичні навички не сформовані.